

Llobregós (BDLC IX, 313). Per als usos del xerigot pot ser útil repassar ací vol. II, 276a31ss. Per a la història fonètica del mot tenen especial interès les variants amb *i* i amb *o* a la primera síl·laba; la importància d'aquesta és molt gran. Totes dues es troben dins el *ThPu*. d'OPou, 1.ª ed., 1575.

Amb *i* apareix ja, com hem vist, en Ibn Wáfid, i *çirigot de cabres* en la trad. de Cauliac (c. 1500, *AlcM*): es deu sens dubte a dilació vocàlica, secundària, de caràcter freqüent (*istil*, *mirinyac*, *sibiu* etc.); però no manca d'interès, car en aquesta i pot estar la causa de la *x*-moderna, de la qual trobaríem així una explicació senzilla, sense rebusca remota, tal com en *xiular*, *xiprer*, *ximple*, *xipòtol* etc. En efecte, aviat apareix amb aquest resultat *xi-*, en OPou: «quallar-se la llet ---, lo *xirigot* o la aygua que-s purga quant se fa lo formatge: serum; recuyt o broçat ---» (p. 198). Pel mapa es pot veure la considerable extensió actual de *si-* i *xi-*; notem en particular que és la forma recollida personalment a cinc pobles de Cardós i V. Ferrera, *çirigót* a Arcavell (1936); «*xirigot*: el agua residual después de hacer los quesos», CPol (*Vall d'Aneu*, 28). Però és clar que entre *-ei-* > *-ii-* i d'altra banda *-ii-* > *-ei-* hi ha un vaivé continu, i tot seguit de produir-se la *ʃ*-es reaccionaria, resultant-ne la forma moderna i predominant *xerigot*.

Per altra part la forma amb *o*, des del punt de vista etimològic té un interès cabdal. Apareix primerament en el valencià JoEsteve, a. 1472: «*sorigot*: serum ovinum, serum caprinum». I es troba també en el *ThPu*, però no en el vocabulari, degut al gironí avalencianat OPou, sinó en el tractadet anatómic que hi va com a apèndix, i que pel seu caràcter bastant tècnic, no deu ser d'ell sinó d'algun professional, que lògicament seria de l'ambient valencià on s'edità i imprimí el llibre: en efecte conté molts més mots i formes peculiars de Val. que el vocabulari. Allí diu: «que de la humitat *serosa* o aygualosa de la sanc --- que-s fa en lo fetge, lo que és gros y espès, vaja a la melsa; la que és colèrica, vaja a la fel, y la que és com lo *sorigot*, o aygualosa, en los ronyons» (p. 293).

La porta també Sanelo, repetidament, i com que no figura en el seu model habitual (CRos, 1764), la devia tenir del seu ambient pairal, la terra de Xàtiva: «*sorigot*: suero» (16v^o), «*sorigot*: suero de leche» (128r^o); i també Escrig (1851): «*sorigot*: suero; bodrio; *sorigotós*: seroso, sueroso»; MGadea en el seu *Vocab. Val. en seccions* en el qual no copia (com en el *Dicc.*), sinó que dóna les formes que ha sentit, porta «*jurigot* o *surigot*: suero» (p. 26): o sigui *çurigot* i *su-*, segurament les formes dels dos ambients on visqué més, les seves nadiues muntanyes d'Alcoi, i l'Horta: aquella o aquesta, allí o allà: no ho sabem; car també hi ha llocs de *ç-* en el P. Val., i *AlcM* posa «*çorigót* Val.», que deu venir del seu informador cabdal valencià SGuarner (la informació de Sanchis en coses rurals venia sovint de la V. dels Alcalans, on era farmacèutic son germà).

En fi, la forma en *sor-* deu estendre's pel val. del Nord de l'Horta, almenys hi ha *sorigotero*, com a nom

d'un que en ven o en fa com a pastor, car en el terme de Morvedre em mostraren la *Casa del sorigotéro* (1962). Encara que més al Nord es troba sobretot amb *-l-*, a Calaceit va recollir Casac. *sorigot* el 1923.

En part les dades de *so-* mostren la *-r-* canviada en *-l-*, segons el fenomen tan corrent en els arabismes i mossarabismes (*EntreDL* III, 163-7). I això és de les zones del Nord i del Sud, que és on hi hagué més supervivència morisca. Començant per Tortosa, on ja Mestre Noé recollí *soligòt* (*BDC* III, 1915, 110). En efecte: «Un consumero --- posant lo cap dins la tartana, preguntava: —Qué va de pago? --- això d'esta canterélla qué és? —*Soligòt*: és per a remei, i no paga consums --- és per a ma sogra, que se'l beu barrejat en flò de sofre. —I és bo? --- —Un cordial!», Moreira (*Folk. Tort.*, 219). GColon dóna testimoni de *soligot*, més al Sud, de cap a la Plana, on fan el *brull* 'mató' (*BSCC* xxxiv, 303).

I justament és en relació amb aquest producte, que em reaparegué la forma amb *-l-* en les muntanyes Dellà del Xúquer: quan em descriuven el *brúlo* a Benigànim, preguntant si hi quedava algun suc: «sí, *soligót*...». També a Tavernes de Valldigna, en la conversa a propòsit de l'escurçó i la gravetat de la seva picada (no recordo si com a remei?), 1963. Sobretot per la seva aparició en aquestes zones, no menys que per la *-l-*, aquesta forma sembla heretada dels moriscos; i com que, en general, *sorigot/soligot* amb *o*, són formes tan estranyes a totes les terres deçà de l'Ebre, i a la ciutadella arcaica del Pirineu, com semblants al tipus *soro-* del castellà, portugues i sard, tenim aquí una altra raó per considerar-lo derivat d'aquest.

És veritat que hauríem pogut pensar que *serigot* fos un derivat del ll. *SERUM* —amb una sufixació certament desusada. I en principi el duplicat vocàlic *sorigot/serigot* es podria explicar fonèticament. Però en rigor és una via de dues direccions: *serigot* → *sorigot* dilació vocàlica? o *sorigot* → *serigot* dissimilació? En termes d'apriori fonètic totes dues coses són possibles, la segona un poc més corrent.

Però hi ha tres arguments que semblen decantar molt la balança cap aquesta. La dilació *e-ó* > *o-ó* bastant freqüent en el Nord, és rara en valencià, el qual s'hi oposa quasi sempre: *rodó*, *genoll* (*gi-*), *fenoll*, *renyó*, *ferroll*, *terrons* (*tarr-*) s'oposen a les formes *rodó*, *jonoll*, *fonoll*, *ronyó* etc. del Princ., ¿i aquí seria a l'inrevés? Si hi hagués assimilació fóra ben xocant que aquest *sor-* anòmal, i el *sor-* anormalíssim del cast. port., haguessin vingut a coincidir per casualitat, amb gènesi inconnexa. En canvi si *serigot* és dissimilació de *sorigot*, tenim un procés fonètic repetidíssim, i en aquest cas encara afavorit per la influència del ll. *SERUM*. Aquesta influència no seria solament llatina, ni d'ambients savis, medicals, perquè *SERUM* es va mantenir com a designació popular en els Pirineus centrals. Popular i antiquíssima, com ho demostra la diftongació.

Siero figura ja en les fonts aragoneses, des de mj. S. XIII: el Vidal Mayor, els *Fueros de Aragón* («aquel que avia dado el *siero*, avia premedida la leyt on el *siero*